

En beskrivning över svedjande i en del Hillebyar, samt vargars härjande i Östra Björke och Åbyggeby på 1700-talet

Någon gång under året 1977 fick jag av O I Israelsson i Björke låna ett utdrag ur ett tingshusprotokoll, vilket innehåll vid ett första påseende var så intressant att jag bestämde mig för att göra en avskrift, läslig för oss nutidens barn. Detta var inte så lätt, det var sannolikt skrivet samma år som originalprotokollet var utfärdat, i den tidens skrivstil i vilken de flesta bokstävernas utformning avsevärt skiljer sig från nutidens. Resultatet blev sju handskrivna A4 sidor med en relativt stor mängd gluggar i texten. Jag kunde inte alltid tyda ut vad som stod skrivet. Efter tio år hade jag åter tillgång till "utdraget", vilket resulterade i åtta textade sidor, men fortfarande var antalet "gluggar" stort.

Under våren 2004 bestämde jag mig att slutföra renskrivningen av utdraget, men jag behövde originaltexten, det ursprungliga utdraget som jag 1977 och 1987 använt mig av, var ej längre tillgängligt. Jag skrev därför till Landsarkivet i Härnösand och förklarade mitt dilemma med uttydandet av texten. Som svar fick jag tio kopior ur Domboken med hälsningen: "Originalet verkar inte så lättläst heller och tyvärr är domboken bunden så det blir lite textförlust i några av innerkanterna. Med vänlig hälsning Mai Bylund."

Slutresultatet presenteras härnedan. Det innehåller på två ställen i Trödje ett namn på en växt eller mera troligt en buske, ett namn som jag efter många och långa funderingar uttytt till **Sulken**. Konsonanterna är otvetydiga, de två vokalerna däremot är den stora frågan. Jag har i många år sökt i alla förteckningar, florer och liknande efter detta växtnamn men ej funnit lösningen. Jag kommer att, till den i läsekretsen som kan lösa problemet åt mig, känna stor tacksamhet.

Olof Wedin

Passerat på ordinarie Tinget med Hille och Walbo soknar uti Sättra Tingstuga d. 15 feb. 1738.

In för Rätten gaf Länsman Wälbetrodde Gabriel Gartner tillkänna huruledes han tillika med nämndemannen Olof Persson i Opahla till följe af Häradsrättens förordnande den 27 nästförflutne oktober besiktigat de ställen och skogstracter som byamännen i Trödie åstunda att få kullfälla och afsvedia, ingifvandes deröfwer deras skiften uprättade syningsinstrument hwaraf befinnes, det de

1) med synen giordt början uti ängt Plogviken därå står en tract, gent emot Lars Anderssons rågång, till 9 kannors utsäde som Måns Andersson til mulbetets uprustande, efter erhållet tillstånd tänker afsvedia, hafwandes derstädes ej want annan skog än små gran och enebuskar. Landtmännen måsseländ, men till mulbete tjenlig.

2) Har Lars Olsson utwist ett stycke land som han begärer få afrödja, och är beläget nästan på hans egen sjörödning; samt af 7 kannors utsäde, hvarest befunnits mästadelen idel små gran men ej någon tall och furuskog warandes landtmonen jämwäl bewäxt med bara mäsas, så at därstädesintet gräs skal kunna växa så framt swediande derå ejwarder tillåtit.

3) den tract til 9 kannors utsäde, som Olof Hansson för Synemännen utwist, har want belägen nordan vid dess förr upbrukade sjörödning, och bewäxt med små aldrar och björkar, samt bestådt af måsseländat jordmon.

4) Sunnan emot Olof Erssons förre rödning, vålnäsrödningen benämnd, hafwa Synemännen i ögnasikte tagit en liten skogstract som Beata Ersson wil fälla och swedia, och befunnits skogen derstädes, ej want annan än medelmättig granskog, utan det ringaste furuträd, och Landtmonen merendels måsländig.

5) Sedan är besiktigat en tract sunnan emot Olof Hanssons rödning som Lars Andersson utwist hvilken varit bewäxt med tiock medelmättig granskog blandad här och där med någon björk och alder men ingen tall eller furuskog, warandes eljest alla dessa förenemnda tracter til mulbete tienlige.

6) Hwarefter alla byemännen tillsammans begiärt besigtning öfwer de ställen i ängen Plogviken som sträcker sig från Trödie Sågen nordost inemot Håbergs Råån; och är vid noga öfwerfarande av synande befunnit i denna ängen åtskillige holmar som af den så kallade Sulken äro så bewäxte, att man med möda kan komma fram, hwarföre och Synemännen för sin del tyckt det wara nådeligt att den åhrligen blir näpst, aldenstund byemännen uti denna ängen plogviken därigenom många åhr kunna hafwa nödiga gårdeland.

7) Ytterst har Per Olsson i Wretarne vid Trödie by utwist först en skogsholme uti den så kallade nyrödningen och sedan 2ne skogstracter uti sin hästhaga, den ene, om 6 och den andre om 4 kannors utsäde, hwilka ställen han för hästebetets skul will fälla och afswedia, hälst derpå ej är någon duglig och timmernyttig skog utan endast den så kallade Sulken jemte små tallar, björk gran och enebuskar. Sådan hafwa synemännen sig begifwit til Biörke, at besiktiga de inom samma Byemäns hägnader belägna skogstracter, hwilka de tu swediande, upkohlande och upräsande efter erhållit tillstånd ärna att kullfälla,

1) då Per Persson först upwist, öster om slagmuren på nordväst änden af et kärr eller snår, ett st. jord om 9 kannors utsäde, som han till mulbetets upräsande tänker afrödia, hafwandes därpå want medelmåttig Kohlskog af gran blandat med björk och alder, jemväl några medelmåttiga tallar, men jordmänen därstädes har bestådt af idel måsa.

2) därnäst hafwer Synemännen besiktigt 2ne hollmar, den ena belägen Sudväst om Gååsmuren till 4 kannors och den andra nordväst om samma mur til 5 kannors utsäde, som Lars Larsson utwist och är Landtmånen på dessa hollmar befunnen måssländig, så at intet gräs där kan wäxa innan de blifwa afswediate. Eljest har skogen därstädes bestådt af medelmåttig gran och alder tienlig til Kohlwed.

3) den af gamle Olof Olsson utwiste tract, belägen sunnan om långmuren wid dess där hafwandes kohlbotten, och af 8 kannors storlek som want af måssaktig landtmon, samt bewäxt med medelmåttig gran Kohlskog, jemte något björk, asp och alder, men ingen

tall eller furuskog har der funnits.

4) Skogstracten wid Per Olssons Kohlbotten öster om långmuren har med medelmåttig gran och björk samt något litet små Tallskog want bewäxt, och bestådt af måssaktig med små sten blandad Jordmon skolandes intet gräs kunna wäxa utan rödjning och afswediate. Likaledes är wästan om ofwannämnde Kohlbotten af samme Per Olsson utwist en backhollme der han något begynt fälla till Kohining men ännu har mehre ofält, altsammans till 5 kannors utsäde, skogen derpå har måst want små tallar som till ingen bygnad i tiden kunna blifwa nyttiga, landmonen eljest måsländig, men efter afswediatet kan den till mulbete tjena.

5) derefter har Per Ersson utwist en tract på sin egen Fäborödning med små gran och björkskog öfwerluppen, samt af stenig och måsländig landtmon, til anseendet af 5 kannors utsäde. Sedan föregående blifwit synat hafwer samtliga Biörke byamän sig för Synemännen mycket beklagat öfwer den olycka de tid efter annan lida, deraf at skogen wäxer så nära in på byen hälst öster om Äen, hwarigenom händer at de aldrig kunna wara säkra om sina Creatur för odiuren, i synnerhet wargar, som så snart Boskapen kommer utur husen, dem bortrycka; åstundandes för den skul, och til hämmande af sådant ofog, at få afswediate och kullfälla den närmast intill byen warande skogstract hwilken äfwen Synemännen uppå deras trägna begäran tagit i ögnasikte, och befunnit den wara belägen utom åkergårdet emellan Östermuren och Grindåkern samt till 10 tl. Storlek, samt af bergaktig och måsländig landmon öfwerwäxt i öfrigt med idel medelmåttig granskog, utan någon Furu eller tall, som til den ringaste bygnad kan bli mindre tienlig.

Efter förrättad Syn vid byen Biörke, har Länsman Gartner i biträde af nämndemännen Lars Larsson i Sätra och Hans Andersson i Fors synat den skogstract emellan Rödningarne Moxswed och Ladswed om ohngefär 10 kannors utsäde som Åbyggebyamän så wäl til sådn och mulbete, som förekommande af den skada de af odiuren på sina Creatur lida, wilja kullfälla och afswediate, hafwandes derpå want idel granskog, tjenlig til gårdsle, och enebuskar undatagandes några små krånliga Tallar; Jordmonen beträffande, så har den

merendels bestådt af låga och sumpiga fläckar. Öfwer hwilket alt, sedan Häradsrätten dhet noga skiärskodat, resoierades det så wida på the af Synemännen i ögnaskte tagna ställen och platser är någon skog til finnandes är, som dugelig och timmernyttig skattas kan, Jordmånen jämwäl eldens öfwerlöpande skal kunna fördraga, och nödwändigt afswedias böra så wäl för mulbetets skull som til förtaga odiuren at på Boskapen och Creaturen föröfwa någon wåldsamhet: alt derföre pröfwar Rätten skiäligt, at i förmåge af 14 cap. § 2 Byggn.balken samt Kongl. Majst. Förordning om Skogen af åhr 1734 §§ 24 och 25. Meddela ansökanderne sitt tillstånd ofwanstående skogstracter at få afswedia allenast de dermed ej gå för wida och längre, än utsynt blifwit, samt elden ingalunda påsätta, under warande stark hetta och blästnad. Hwarom de likwäl nu ytterligare hafwa sig hoos högwälborne Herr Grefwen General Majoren och landshöfdingen i ödmjukhet at anmäla, och dess höga bifall härtil jämwäl söka.

actum ut supra.
På Häradsrättens vägnar
Herman Mallmung

[Hillebygden, Nr. 1, 2005]